

ΣΕΛΙΔΕΣ πολιτισμού

Επιμέλεια:
Νίκος Παπουτσόπουλος

Παθιασμένος υπηρέτης της Παιδείας: Φίλιππος Τσιμπόγλου (1956 – 2/2/2023)

Βαθιά θλίψη έπεσε στον πνευματικό κόσμο της Ελλάδας και της Κύπρου με την αναγγελία του αδόκητου θανάτου του Διευθυντή της Εθνικής Βιβλιοθήκης Ελλάδος (ΕΒΕ) και πρώην Διευθυντή της Βιβλιοθήκης του αρχαιότερου κρατικού Πανεπιστημίου Κύπρου (Λευκωσία) Φίλιππου Τσιμπόγλου. Ήταν μόλις 67 ετών, τελείωνε τον Απρίλιο ή δημοσιούπαλληλική σταδιοδρομία του, άλλ' ασφαλώς όχι και η εύεργετική δράση του. Γράφτηκαν πολλά στην Ελλάδα για τη θεμελιώδη προσφορά του στη διάσωση, μεταστέγαση στο Κέντρο Πολιτισμού Ίδρυματος Σταύρου Νιάρχου (ΚΠΙΣΝ) και ψηφιοποίηση του μοναδικού υλικού της ΕΒΕ. Ανάγκη να εξασθεθεί και η εξίσου θεμελιώδη προσφορά του στην Παιδεία της Κύπρου.

Ο Τσιμπόγλου ήταν ο τρίτος κατά σειρά επικεφαλής της Βιβλιοθήκης του νεοπαγούς Πανεπιστημίου Κύπρου (Π.Κ.), μετά τον Αντώνη Μαραθεύτη (1992-1995) και τον Κορηγό Μιχάλη Τζεκάκη, που μετέφερε από το Πανεπιστήμιο Κρήτης πολύτιμη γνώση και έθεσε σοβαρές βάσεις για την ψηφιακή συγκρότηση της Βιβλιοθήκης του Π.Κ. ως σύμβουλος της (1995-1997).

Ο Φίλιππος ανέλαβε τη διοίκηση τον Δεκέμβριο 1999, έχοντας αποκτήσει πριν πολύτιμη πείρα στο Έθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης (ΕΚΤ - Αθήνα, 1983-1999) ή πρόσημή του έμελλε να αποδειχθεί μία χειρονομία πλήρης νοήματος για τον επί θύραις νέον αιώνα. Παρέχοντας αδιάκοπα υπηρεσίες επί 15 χρόνια (έως το 2014), θα έλεγα πως έζησε περίπου ασκητικά για όσους τον γνωρίσαμε από κοντά, περνώντας τουλάχιστον καθημερινά ένα 16ωρο στο γραφείο του, εις βάρος βέβαια της οικογενειακής του ζωής στην Αθήνα. Προβλήματα άπειρα και πελώρια: να καταγραφούν βιβλία που κατέφθαναν αδιάκοπα κατά εκατοντάδες από αγορές, ανταλλαγές ή δωρεές βιβλιοθηκών από ιδιώτες, να ψηφιοποιηθούν τα πάντα, να οργανωθούν χώροι εργασίας και μελέτης, να εκπαιδευθεί προσωπικό, που πιθανόν όρισμένοι να αντιμετώπιζαν για πρώτη φορά ανάλογη εργασία. Η Βιβλιοθήκη έπρεπε στη συνέχεια να ανοιχθεί σε όλο τον κόσμο της Κύπρου, να οργανωθεί το σύστημα εσωτερικού δανεισμού και αλληλοδανεισμού με ελληνικές και ευρωπαϊκές βιβλιοθήκες. Και, ακόμη, ο Φίλιππος είχε να σχεδιάσει και υλοποιήσει το τεράστιο πρόβλημα της ψηφιοποίησης και ενοποίησης όλων των κυπριακών δημόσιων βιβλιοθηκών, να στελεχώσει επαρκώς την υπηρεσία του, να έχει ενεργό συμμετοχή σε διεθνείς βιβλιοθηκονομικούς οργανισμούς και συνέδρια, να συμμετέχει ex officio στις πολύωρες συνεδρίες της Συγκλήτου, να συμβουλεύει την ακαδημαϊκή Έπιτροπή Βιβλιοθήκης, να... να... Και όλα αυτά πάντα με χαμόγελο, προσήνια, ευγένεια, ανοιχτός και πειστικός στις απόψεις του και, κυρίως, με συναδελφικότητα, συνεργασιμότητα και τιμότητα, με την πόρτα του γραφείου του πάντα ανοιχτή σε όποιονδήποτε. Πέτυχε λοιπόν να έχει προσωπικό που τον λάτρευε, αλλά κι εκείνος το αντίκριζε δίκαια, αμερόληπτα, ανθρώπινα, με πνεύμα ομάδας.

Είχε να παλέψει σε περιβάλλον πολύπλοκο, όχι σπάνια υπόγεια ύπονομευτικό δεν θα ήταν δυνατόν να μην εκδηλωθούν

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ Δ.
Τριανταφυλλόπουλος *

τοπικιστικά σύνδρομα, αλλά ήξερε να τα ξεπερνά με σωφροσύνη και ταπεινότητα, χωρίς καμία έπαυση «Καλαμαρά» απέναντι των γηγενών και δίχως πομπώδεις λόγους. Φάνηκε τούτο και στο άλλο του μέτρο, στην άκωνη πρόβλημα ανασυγκρότησης της συστηματικά υποβαθμιζόμενης από την Πολιτεία Κρατικής Βιβλιοθήκης, όπως και στη συγκρότηση της Κοινοπραξίας Κυπριακών Βιβλιοθηκών (ΚΚυΒ), με σύμπραξη όλων σχεδόν των κυπριακών βιβλιοθηκών κρατικών και ιδιωτικών πανεπιστημίων σε ψηφιακή βάση, που έκτοτε λειτουργεί συνεχώς αναπτυσσόμενη. Ανυπομονούσαμε όλοι τότε θα άρχιζε επίτελος ή συστηματική παρακολούθηση της κυπριακής βιβλιοπαράγωγής, αλλά ο Φίλιππος, πάντα με ανεπαρκές αριθμητικά προσωπικό, δεν έπιθυμούσε να ξανοιχτεί σε κάτι που κανονικά θα έπρεπε να αναληφθεί από την Κρατική Βιβλιοθήκη ή, σήμερα πλέον, από ένα Κέντρο Έρευνας της νεοπαγούς Κυπριακής Ακαδημίας Έπιστημών, Γραμμάτων και Τεχνών, από την οποία η κυπριακή κοινωνία αναμένει υλοποίηση ανάλογων στόχων.

Μπαίνω με δισταγμό σε χωράφια ιδιωτικής φύσεως, αναγκαία όμως για να γίνει αντιληπτή η ευρύτητα σκέψης και παιδείας του Φίλιππου. Όταν ανέλαβε υπηρεσία στο Π.Κ. έλκειναι ήδη οκτώ έτη λειτουργίας του. Η Βιβλιοθήκη είχε θεαματικά ήδη αυξηθεί χάρις και στον Μιχάλη Τζεκάκη, όμως ήταν ιδιαίτερα αισθητό το κενό ως προς την έλλαδική βιβλιογραφία, αν μάλιστα αναλογισθεί κανείς το ύψος νεοκυπριακό/αντιελλαδικό πνεύμα, που άγγιζε αισθητά το Π.Κ. από τη γένεσή του. Αφετέρου, επί τέσσερα χρόνια (1992-1995) δεν υφίστατο Φιλοσοφική Σχολή, αλλά ένα άτροφο Τμήμα Έλληνικών Σπουδών, παράλληλα με μία Έρευνητική Μονάδα Αρχαιολογίας, επικεντρωμένη σε άλλους στόχους.

Πλησιάζω τον καινούργιο διευθυντή της Βιβλιοθήκης, εκθέτω το πρόβλημα και αυτός, δίχως φανφάρες και άνωφελεις συγκρούσεις, αναλαμβάνει να το λύσει για ολόκληρη την ελληνική γραμματεία, από Όμηρο μέχρι Σεφέρη, με την πρόσθετη βοήθεια συναδέλφων μου. Το βαθύ ελληνικό αποτύπωμα του Φίλιππου στο Π.Κ. μένει ανεξίτηλο.

Αρχές του 2014 βρίσκομαι στην οικογένειά μου στην Αθήνα και, συζητώντας ένα βράδυ με τον παλιό φίλο Σταύρο Ζουμπουλάκη, πρόεδρο της ΕΒΕ, μαθαίνω ότι βρίσκονται σε αναζήτηση διευθυντή της. Τον ρωτώ άστειυόμενος αν θα ήθελε κάποιον που... θα κουβάλαγε και το ράντσο του στην ΕΒΕ για να μη χάνει καιρό! Ανυπομονεί να τον γνωρίσει και γυρίζοντας στην Κύπρο το θέτω υπόψη του Φίλιππου,

Φ. Τσιμπόγλου

τονίζοντάς του αφενός ότι δεν πρέπει να περιμένει τις υψηλές αποδοχές της Κύπρου, αφετέρου ότι τα τεράστια προβλήματα της ΕΒΕ δεν παίρνουν ανάσολη. Ο Φίλιππος δεν μου άπαντάει οριστικά, σπεύδει να συναντηθεί με τον Ζουμπουλάκη και... ή χημεία τους φαίνεται πως ταίριαξε καλά, όπως κρίνουμε όλοι εκ των υστέρων από το τεράστιο, πρωτοποριακό έργο που παρήχθη! Ο Φίλιππος πρότευσε στον σχετικό πανελλήνιο διαγωνισμό, προσλαμβάνεται, αλλά δεν αναχωρεί από την Κύπρο πριν λύσει σοβαρά τρέχοντα προβλήματα των κυπριακών βιβλιοθηκών - εξόφληση του χρέους απέναντι στη Μεγαλόνησο που τον άρλιασε και τον ανέδειξε!

Εδώ γράφτηκε και η προσηγορία πράξη του δράματός του: Τέλη Φεβρουαρίου 2022 ξανάλαθε στην γλυκιά πόλη να συμμετέχοντας σε συνέδριο της Κοινοπραξίας Κυπριακών Βιβλιοθηκών, έργου των χειρών του, καταβεβλημένος από τον άσιγαστο μόχθο, αλλά και άλυτοχρητα πιστός στο καθήκον! Όμως επέπερσο εδώ να λάβει τη σοβαρή προειδοποίηση για την καρδιά του.

Δεν χρειάζεται να έπεκαθώ στη δράση του στην ΕΒΕ, πασίγνωστη στο πανελλήνιο και όχι μόνο! Όταν τον έπισκεφθήκαμε στη νέα ΕΒΕ στο ΚΠΙΣΝ (πριν γίνει ή μεταφορά των βιβλίων) με τον κοινό φίλο, τον Όμοτιμο Καθηγητή του Πανεπιστημίου Αθηνών κ. Ευάγγελο Χρυσό, που πρόσφερε την πολύτιμη ακαδημαϊκή εμπειρία του και στο Π.Κ. επί σειρά ετών, ο Φίλιππος, γεμάτος φλόγα και σεμνή υπερηφάνεια, μάς ξενάγησε σε όλες τις εγκαταστάσεις και θαυμάσαμε τον ζήλο, τις ικανότητες και την ανθρωπιά του, βασικό κίνητρο της ζωής του. Δεν μπορεί να είναι τυχαίο πως μόνο έπαινοι ακούστηκαν και γράφτηκαν για τη βιοτή του. Μια έπιπλέον αδιάψευστη μαρτυρία: Την ημέρα της κηδείας, Δευτέρα 6 Φεβρουαρίου, που λυσσομανούσε στην Αθήνα ή κακοκαιρία «Μπάμπαρα», ο ναός του Νεκροταφείου Ζωγράφου, όπως με πληροφορήσαν, ήταν πλήρης από Κύπριους και Έλληνες συνεργάτες και φίλους του, που άψήφησαν τον καιρό για να τιμήσουν τον Φίλιππο και το υπέρογο έθνικό έργο του, και να τον προπέμψουν στην τελευταία του κατοικία!

Φίλιππε φίλε,
της Υπαπαντής
πορεύτηρες να ύπαντήσεις
τόν Κύριο της Ζωής
και όλους τους προγόνους,
που διέσωσες την κληρονομιά τους!
Αναπαύσου έν ειρήνη - Καλή Ανάσταση!

*Όμοτιμος Καθηγητής Βυζαντινής Αρχαιολογίας
Πανεπιστημίου Κύπρου

Αενάως», «σκάπτε ένδον, ένδον η πηγή του αγαθού και αεί αναβλύειν δυναμένη, εάν αεί σκάπτει». «Αενάως», έναν πολύτιμο τόμο για την Αρχαία Μεσσήνη και τον Πέτρο Θέμελη αφιέρωσαν το «Διάζωμα» και το Ίδρυμα «Καπετάν Βασίλη και Κάρμεν Κωνσταντακόπουλου». «Αενάως», για μια πολιτεία στην εύφορη και πλούσια κοιλάδα της Μεσσήνης, που φαντάζει ονειρική, ιδιαίτερα στις ώρες του δειλινού, όταν ήλαρό φως, πίσω από τις κορυφογραμμές, τις οχυρώσεις, τους πύργους και τις επάλξεις, μεταμορφώνει τα ερείπια της αρχαίας πόλης, που λειτουργεί αρμονικά μέσα σε ένα αλώβητο και γαλήνιο φυσικό περιβάλλον. Η συστηματική εκπόνηση και η εφαρμογή προγραμμάτων ανάδειξης της φυσικής, καλλιτεχνικής και πνευματικής κληρονομιάς της χώρας ταυτόχρονα με την προβολή της σύγχρονης πολιτιστικής δημιουργίας έχουν άμεση προτεραιότητα για την ευαισθητοποίηση των πολιτών, με σκοπό την εισαγωγή νέων μεθόδων και την υιο-

ποίηση των συμπεριφορών και πρακτικών που ενισχύουν τη βιωσιμότητα. Παράλληλα, η έπισκεψη και τη γνωριμία με την πόλη και τους θησαυρούς της, που απολαμβάνουν θεάματα και εκδηλώσεις μέσα σε αρχαία οικοδομήματα. Υποδειγματικές εκδηλώσεις θέσης και ακρόασης. Τα υλικά κατάλοιπα διάφορων περιόδων συνυπάρχουν αρμονικά και η εικόνα που παρουσιάζει πλέον ο ευρύτερος χώρος, το «μεγάλων διαστάσεων αρχαιολογικό πάρκο» (400 στρέμματα) είναι σχεδόν όμοιος με εκείνον της περιτείχιστης πόλης της αρχαιότητας, όπου οικοδομήματα πολιτικού και λατρευτικού χαρακτήρα δεσπόζουν ανάμεσα σε ελαιώνες, αμπελώνες και αγρούς.

«Νομίζω ότι το δίλημμα προστασία ή χρήση των μνημείων είναι ψευδές, γιατί δεν υφίσταται κατ' ουσίαν σύγκρουση αξιών» επισημαίνει ο ανασκαφέας και αναστηλωτής του αρχαιολογικού πάρκου Πέτρος Θέμελης: «Η απάντηση πρέπει να είναι: Προστασία και χρήση. Η ελιτίστικη εκδοχή έχει την εξής στρατηγική: "Σώστε τα μνημεία - κρατήστε μακριά τους ανθρώπους". Οι επισκέπτες ωστόσο δεν μπορεί να μένουν έξω από τον φράκτη των αρχαιολογικών χώρων, να βλέπουν από μακριά τα αρχαία θέατρα, να σταματούν στην κλειδωμένη πόρτα των ναών και των μοναστηριών. Είναι αναγκαίο να προσφέρεται αναπληρωτική σε συνδυασμό με γνώση για τα μνημεία και την αξία τους, αναπληρωτική που να συνάδει βέβαια με τον χαρακτήρα τους. Πλήθη συρρέουν σήμερα από όλο τον κόσμο για τους ίδιους γενικά λόγους. Αισθάνομαι τον παλμό των μνημείων της Μεσσήνης τού σήμερα που στεγάζουν και πάλι δημιουργίες, δρώμενα και τέχνηρα υψηλής αισθητικής, αναλαμβάνοντας σημαντικό παιδευτικό, κοινωνικό και πολιτισμικό ρόλο για ένα παγκόσμιο κοινό».

«Για εμάς που ασχολούμαστε με τον τουρισμό στη Μεσσηνία αυτή η υποδειγματική εργασία έχει προσφέρει μία νέα πολιτιστική διάσταση στην περιοχή μας, καθιστώντας την ακόμη πιο ελκυστική στον παγκόσμιο υψηλού επιπέδου τουρισμό» σημειώνει στον πρόλογο του τόμου «Αενάως» ο Αχιλλέας Β. Κωνσταντακόπουλος, πρόεδρος του διοικητικού συμ-

Βιβλιοθηκών